

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Hallands län

Datum: 2000-09-05

Områdesnummer: NRO 13 025

Områdesnamn: Femsjöbygden

Kommun: Hylte

Tyngdpunktskoordinat (N,E): 6307961, 398617 (SWEREF 99 TM)

Area: 2 423 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets västdel

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 101 Nissan och 100 Fylleån

Agrara kulturlandskapsregioner: 5 Sydsvenska höglandets skogsbygder

Landskapsformer: Kullig terräng

Riksvärde: Flora

Värdebeskrivning: Femsjöbygden är av internationellt intresse för svampforskningen. Även i övrigt är området botaniskt väl dokumenterat sedan lång tid tillbaka, varför området är väl lämpat för studier av florans förändringar. Femsjöbygden har dessutom stora geovetenskapliga, kulturhistoriska och biologiska värden. Djur- och växtlivet är rikt med flera sårbara arter.

Huvudkriterier: A, C, E

Förutsättningar för bevarande: Skogsbruk bedrivs med naturvårdshänsyn. Vissa skogsområden, främst Skubbhult och Dullaberget, ingår i reservat och lämnas till fri utveckling. Fortsatt hävd av slätterängar och naturbetesmarker. Områdets naturvärden kan påverkas negativt av t.ex. skogsbruksåtgärder i vissa delområden, markavvattning, vägbyggnad, luftföroreningar, täktverksamhet.

Säkerställande: Naturreservaten Skubbhult och Hägnen.

Dullaberget (SE0510117) är utpekad som Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet och utgör även kyrkoreservat. Skubbhult (SE0510033) är utpekad som Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet.

Områdets huvuddrag: Femsjöbygden omfattar ett naturskönt område kring Femsjö kyrkby och sjöarna Södra Färgen och Mellan Färgen. Färgensjöarna är

näringsfattiga klarvattensjöar med ett djup av 4-5 meter. Sjöarna avvattnas av Färgån till Nissan och är en del av ett reglerat system.

Området Hallaböke-Saraböke-Yaberg präglas geologiskt av randbildningar som utgörs av deltan och kamesområden med ett flertal dödishålor. Avlagringarna avsattes en gång i tiden i Färgenissjön och är en början på rullstensåsen Ugglerocknen. Ugglerocknen börjar vid Hallanäs och sträcker sig förbi Femsjö, Den fortsätter därefter mot SSV och kan följas längs Fylleån ner till Simlångsdalen. För övrigt dominerar urbergsmorän i området. Dessutom finns torvmarker samt på några ställen berg i dagen, t.ex. bergbranten vid Dullaberget.

Naturen är omväxlande i området med barrskogar av tall och gran, blandskogar, bokskogar, blandlövskogar, våtmarker samt odlingsmarker. På Dullaberget finns "urskogsartad" naturskog med bland annat blandskog av gammal ek, tall och bok. Värdefulla bokskogar, delvis orörda i sen tid, finns på ett flertal platser, främst vid Skubbhult, Saraböke, Hägnan och Hallaböke. En lång rad med idag rödlistade arter av kärlväxter, lavar, mossor och svampar har noterats i Femsjöbygden under de senaste 200 åren. En hel del av dessa har som följd av bland annat förändrad markanvändning försvunnit från området, t.ex. tre arter ärrlavar (Sticta), västlig gytterlav, jättelav, trådbrosklav, hårklomossa, gränsticka, fatsvamp och igelkotttaggsvamp. Idag växer många rödlistade lavar i de kvarvarande gamla bokskogarna; t.ex. rosa skärelav, kristall-lundlav, rosa lundlav, liten ädellav, savlundlav, orangepudrad klotterlav, ädelkronlav och liten lundlav. Lunglav förekommer ofta rikligt. Rödlistade lavar finns även i andra naturtyper inom området, t.ex. strandblocklav i skogsbäck väster om Femsjö och torvbägarlav på mosse väster om Hallaböke. Även mossfloran inom nyckelbiotoperna i området är värdefull, med rödlistade arter som t.ex. bokfjädermossa, västlig husmossa och skuggmossa. Av snäckor har i sen tid noterats bland annat den rödlistade lamellsnäckan. Inom området finns även värdefulla öppna marker, t.ex. hävdade slätterängar vid Södra Bökeberg och Löjenäs samt naturbetesmarker. Fågellivet är rikt i området med bland annat häckande fiskgjuse, bivråk, storlom, häger och smålom.

Femsjöbygden är välkänd bland botanister genom att Elias Fries var verksam här i början av 1800-talet. I synnerhet svampforskare (men även lichenologer) betraktar Femsjöbygden som ett omistligt referensområde. De många lokaluppgifterna avseende kärlväxter och lavar gör området intressant även för botanister och lichenologer. Fries var närmast Linnés motsvarighet inom svampforskningen (mykologin) och artuppfattningen för svampar bygger i hela världen på Fries material. Forskare från många länder besöker Femsjöbygden för att gå till källorna. Fries hänvisar ofta till levande material i sina artbeskrivningar varför det är särskilt angeläget för svampforskare att studera svampar i de marker Fries var verksam i. Detta innebär att ansträngningar måste göras för att bevara såväl natur- som kulturlandskap i tillräcklig omfattning och på strategiska platser i området. Lokaler som angetts av Fries och av hans sentida efterföljare bör prioriteras. I detta sammanhang bör understrykas betydelsen av kvarvarande naturskogar, i synnerhet områden med gammal, orörd skog. Den österrikiske svampforskaren Moser har i en artikel räknat upp ett antal skogstyper av särskilt intresse i Femsjöbygden med lokalangivelser. Moser nämner bland annat Dullaberget som en viktig lokal för studium av bokskogens svampar. Även

floran i övrigt är genom Fries och hans efterföljare väldokumenterad i området sedan lång tid tillbaka.

Anmärkningar: Område nr 331 i länsstyrelsens naturvårdsprogram "Natur i Hallands län". Området berör område av riksintresse för kulturminnesvården nr KN 28 Femsjö kyrkby.

Området är endast preliminärt avgränsat. Avgränsningen grundar sig främst på de lokalangivelser som finns i Lundell (1936) och Moser (1978), men även till viss del på Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering i området 1995-97. Det är angeläget att en utredning med syftet att precisera områdets gränser samt att ange för svampforskningen särskilt värdefulla biotoper och lokaler görs. Dessutom bör det material som finns om områdets flora sammanställas.

Referenser:

Fritz, Ö. 1996. Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län 1995. Del 1. Södra länsdelen. Skubbhult, s. 238-242.

Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1996:10.

Johansson, C. 1986. Översiktlig grusinventering i Hylte kommun.

Länsstyrelsens medd nr 1987:12.

Lundell, S. 1936. Svamplokaler vid Femsjö. Ett efterlämnat manuskript av Elias Fries. Artikel i *Friesia* I, 5, 1936.

Länsstyrelsen, 1977. Natur i Hallands län.

Moser, M. 1978. Elias Magnus Fries und seine Sammelgebiete bei Femsjö.

Artikel i *Zeitschrift für Mykologie*, Band 44 (2), 1978.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.